

Marie Martens

Kunstmaler Niels Vagn Jensens operasamling

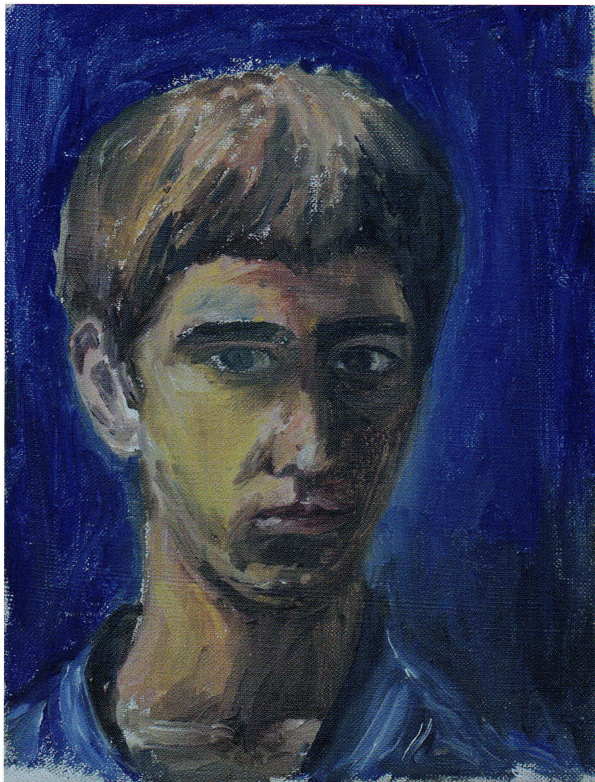
Musikmuseet – Musikhistorisk Museum & Carl Claudius' Samling modtog i foråret 2006 kunstmaleren Niels Vagn Jensens unikke samling af grammofonindspilninger af primært opera. Samlingen er skænket af Niels Vagn Jensens broder, Henrik Vagn Jensen, og dennes kone, Kirsten Bruun Troelsø.

Pladesamlingen er enestående – ikke alene på grund af sit omfang på hen ved 700 hovedsageligt 78-rpm grammofonplader, men også fordi den koncentrerer sig om en enkelt genre, er gennemregistreret og systematiseret af Niels Vagn Jensen selv og tæller eksempler på meget tidlige indspilninger. I musikhistorisk henseende er samlingen interessant ud fra indholdet i sig selv og i høj grad også, fordi den fortæller om en dansk operainteresse hos en person med tilknytning til en bestemt kunstnerisk kreds i Danmark. Der påhviler Musikmuseet et særligt ansvar til – blandt andet gennem dokumentarisk materiale – at belyse danske musikforhold. Således er det berettiget, at en plade-

samling som Niels Vagn Jensens, der ikke kan betegnes som ren dansk lydhistorie og derfor ikke er omfattet af Statens Mediesamlings ansvarsområde, indgår i Musikmuseets bibliotek og arkiv. Museet har tidligere reddet samlinger, der så at sige sætter sig mellem to stole, fra at gå tabt, og det er en glæde, at den unikke operasamling nu er offentlig tilgængelig på biblioteket som en del af fonogramsamlingen.

Med gaven fulgte desuden håndskrevne oversigter over danske og udenlandske operasangere, komponistfortegnelser samt en smule korrespondance og avisudklip, der vidner om ejermændens musikalske engagement. Som supplement til operasamlingen har Musikmuseet modtaget Henrik Vagn Jensens skrifter om sit eget og broderens liv og levned med kunst og musik; småtrykkene er ligeledes indgået i museets bibliotek og arkiv. Samlingens omfang beløber sig rent fysisk til hen ved to hyldemeter, og dertil skal lægges en samling fonografvalser og fonografer, som museet

Selvportræt 1963. Olie på lærred 29 x 22 cm.

Self portrait 1963. Oil on canvas 29 x 22 cm.

modtog fra familien Vagn Jensen i 1960'erne; indholdet af valserne, der p.t. befinder sig i museets magasin, er også beskrevet i håndskrift fra en – efter skriften at dømme – ung Niels Vagn Jensen.

BAGGRUNDEN

Det er en tragisk hændelse, der ligger til grund for, at Niels Vagn Jensens operasamling nu er indgået i Musikmuseets bibliotek og arkiv. Niels Vagn Jensen, der var født 1939 i København, omkom ved et skibsforslis i

Grækenland i 1964. I det smukke erindringskrift *Niels Vagn Jensen 1939–64. Erindring om min bror*, som Henrik Vagn Jensen har skrevet og udgivet til sin broders ære, kan man læse om tre brødre, hvis fornemmelse og interesse for kunstens verden i en tidlig alder rodfæstedes og voksede frem. Erik, Henrik og Niels voksede op i et hjem med klaver, som de hver især modtog undervisning på. Ud over klaverundervisningen og et grammofonskab med tilhørende plader – som udgør fundamentet i tilblivelsen af Niels Vagn Jensens samling – var barndomshjemmets kunstneriske bevidsthed begrænset.

Faderen var ansat i Undervisningsministeriet; blev senere advokat og så gerne sine sønner gå den akademiske vej. Niels påbegyndte jurastudiet, men skiftede til faderens store fortrydelse spor til teaterhistorie. Den ældste broder Eriks interesse for litteratur blev en art katalysator for de to yngre brøders kunstneriske opvågen: Litteraturen med dens stærke iboende politiske tilknytning ledte dem til musikken og malerkunsten, der med sit drømmeagtige væsen stod i kontrast til den ikke altid behagelige virkelighed.

Malerkunsten trak så kraftigt i begge brødre, at universitetsstudierne for Niels' vedkommende helt blev skrinlagt. Niels og Henrik fandt derudover stor glæde i deres ansættelse som statister ved Det Kongelige Teater, hvor de var vidner til – og selv deltog i – stor kunst; især

Tidligt eksempel på håndskrevet
registrant.

Early example of handwritten index.

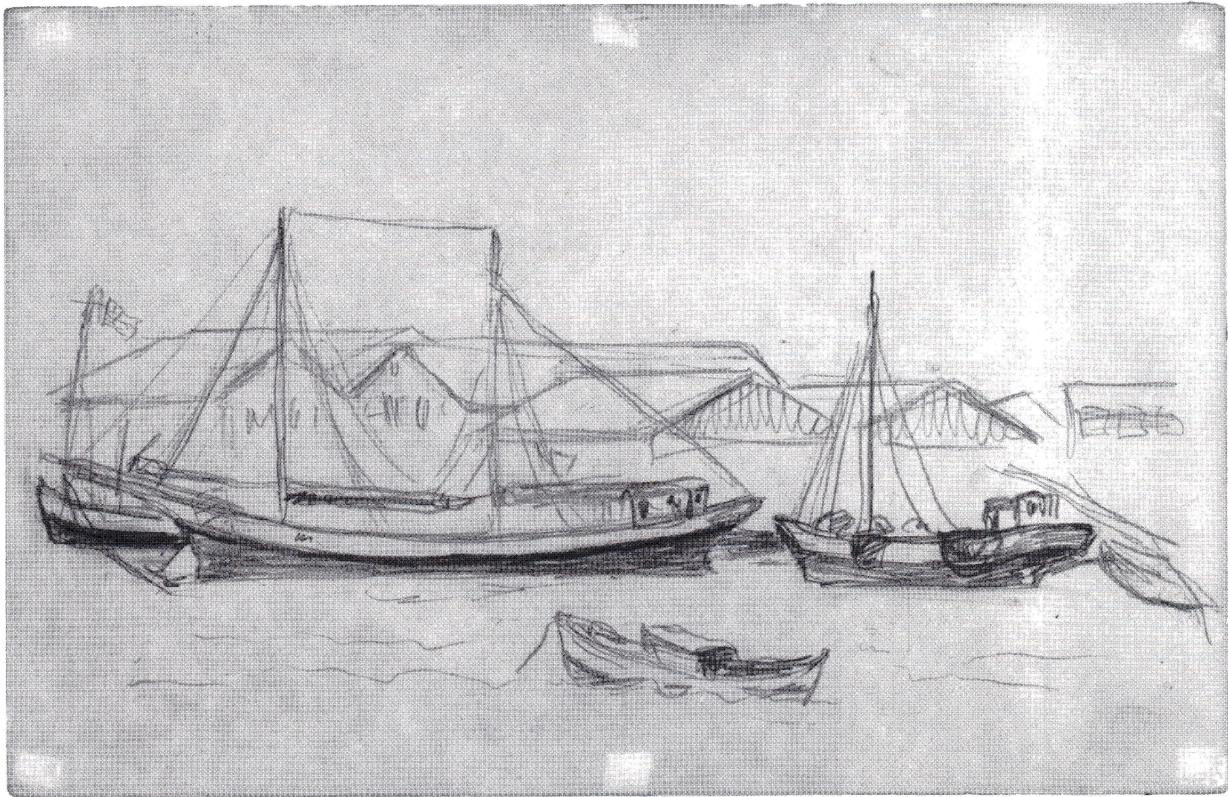
Kongelig Hammersanger Niels Juul
Simonseus
Grammophoninspilninger:
København 1903
Berliner-Record.

1. Grev Lina's arie af Verdi's Il Trovatore.
Sort G & C.
2. Figaro's arie af Mozarts. Le Nozze di Figaro
3. Hvorfor søulmer Weichelflöden
(Polsk Fædrelandssang)
4. Der er et yndigt Land
5. Flyv, Fugl, flyv... (Hartmann) ✓
6. Daag'n af den Slummer af Bertalan de Born
(R. Heise) ✓
7. Det haver saa nyligen regnet (H. Rung) ✓
8. Dengang jeg var kun saa stor som saa

Numre:	G & C.	Zonophone.	serie.
1.			
2.		79.004	717z.
3.	82.747		712z.
4.	82.751		716z.
5.	82.749		714.
6.	82.748	79.003	713
7.	82.750		715z.
8.			

Niels knyttede kontakter og venskaber i det kunstneriske miljø. Glæden ved musikken havde begge brødre intakt: Henrik havde spillet jazz-harmonika og -guitar på amatørplan, og Niels havde som stor skoleelev fået interesse for gamle operaplader og fonografer med valser. I begyndelsen var plader med Caruso og Melba det yndede jagtobjekt. De gamle plader og afspillere fandt han hos marskandisere og i antikvariater. Kirsten

Bruun – der var ud af musikerfamilie, og som blev Henriks kone – og Niels rejste sammen rundt til Europas kulturmetropoler. Kunst- og musikarrangementer oplevede de to brødre også sammen i Wien, hvor en stor del af tiden tilbragtes med at finde sjældne plader. Da begge de ældre brødre var flyttet hjemmefra, indrettede Niels sit værelse i kælderen i bohème-agtige omgivelser med opera på musikanlægget, te fra samo-

Skibe i Aiginas havn 1964. Blyant 10 x 13 cm.

Ships in the harbour of Aigina 1964. Pencil 10 x 13 cm.

varen, cigarer og sig selv ofte iført blå ægyptisk klæde-
dragt og fez! Det er ikke underligt, at kælderværelset
blev centrum for unge, kunstinteresserede mennesker.
Da Charlottenborg indførte, at unge kunstnere for en
billig penge kunne leje udstillingslokaler, dannede Niels
og Henrik sammen med tre andre kunstnere en gruppe,
der sammen udstillede på Charlottenborg i 1961, 1962 og

1963. Niels var som sin broder blevet optaget på Kunst-
akademiet og brugte selvsagt megen tid på sin maler-
kunst; i 1963 deltog han i akademiets store rejse til Græ-
kenland og Ægypten. I august 1964 omkom Niels ved
et skibsforslis i Santorinis havn. Året efter udstillede de
øvrige medlemmer af gruppen for sidste gang i dét regi
– denne gang til minde om Niels Vagn Jensen.

Plademærke, New York 1907.

Købt forår 1956, ca. 18 kr.

Label, New York 1907.

Bought spring 1956, ca. 18 DKK.

Niels Vagn Jensens egen mærkat med indgang til hovedregistranten.

Niels Vagn Jensen's own label with entry to the main index.

Niels Vagn Jensens kunst hentede ikke sine motiver fra musikkens verden; hans omkring 200 værker koncentrerer sig om landskaber og naturstudier samt figur-billeder og portrætter. Med den store pladesamling og den passionerede registrering af dens indhold in mente er det dog indlysende, at det ene ikke har udelukket det andet.

SAMLINGEN

Operasamlingen består mestendels af 78-plader af forskellige plademærker fra begyndelsen af 1900-tallet og frem til 1930'erne. De franske Pathé-plader med optagelser af den italienske baryton Titta Ruffo (som kun er registreret på et løst ark) daterer sig til 1905 og hører

til blandt samlingens rariteter. Den legendariske Ruffo havde, ligesom sin tenorkollega Caruso, en stemme af stål, der egnede sig godt til disse tidlige akustiske optagelser. Ruffo begyndte at indspille for Pathé omkring 1904, så lydkvaliteten på samlingens plader er så optimal, som det er muligt for mere end 100 år gamle indspilninger. Det samme forhold karakteriserer pladerne med Caruso og Melba, som var de sangere, Niels Vagn Jensens interesse oprindeligt koncentrerede sig om. Blandt pladerne med de nævnte sangere stammer en del fra barndomshjemmet, hvilket Niels i sin fortegnelse har markeret tydeligt med ordlyden „fars“. I øvrigt er det ofte noteret, hvor pladen er købt og til hvilken pris.

Registreringen af operasamlingen er minutøs i udførelsen: I kolonnebøgerne, som man kan kalde for hovedregistranten, kan der i Niels Vagn Jensens eget system søges på „Discotek-nummer“ og „Fortløbende numre“. Således kan man få oplysninger om de enkelte pladers indhold, komponister og udøvere, sted og år, pladeselskab og pladenummer samt tekniske data. Registranten er samlingens nyeste og bygger tydeligvis på erfaringer fra tidligere registranter, som Niels Vagn Jensen ikke har fundet tilstrækkelige. I „Discotek-Register – Udøvende Kunstnere“ er indfaldsvinklen til registreringen både danske og udenlandske sangere. Heraf fremgår det tydeligt, at Vilhelm Herold har været højt skattet af realskoleeleven Niels Vagn Jensen: Talrige er de arier, hvor han oplader sin røst i det danske, tyske og italienske (sunget på dansk) repertoire. Pladesamlingen vidner således om tidens opførelses-

praksis og reception af opera i Danmark i perioden. I en senere version af kunstner-registranten får man en kort biografi over sangerne og i begge udgaver oplysning om Discotek-nummer og Fortløbende numre, således at man kan søge de øvrige data i samlingens hovednøgle. En tredje metode anvender værktitler som søgekriterium; slår man eksempelvis op under „Le Nozze di Figaro“, kan man vælge pladen ud fra sanger eller arie. Som ekstra oplysning er blandt andet noteret værkernes førsteopførelse på Det Kongelige Teater.

Af plademærker i samlingen kan fremhæves: Pathé, Gramophone-Company, Ltd., Gramophone Concert Record, Gramophone Monarch Record, Gramophone „Melba“ Record, Schallplatte „Grammophon“, Gramophon „Melba“ Schallplatte, Nordisk Polyphon Aktieselskab, Opera Disc Company, His Master's Voice, Concert Record „Gramophone“, La Voce del Padrone og Zonophone Record. Pladerne er i fin stand, men enkelte bærer præg af tidens tand.

Samlingen indeholder derudover lydbærende materiale, der falder uden for opera-repertoiret, men som i kraft af deres sjældenhed vidner om ejerens passion for de gamle plader som medie. Der er eksempler på gammel dansk revy, julesange og svenske viser. Endelig findes enkelte plader af mærket Edison, som Niels Vagn Jensen synes at have opfattet som værende helt uden for kategori i kraft af deres indhold af instrumentalmusik af eksempelvis Beethoven og deres fysiske fremtoning, som der står på kassetten med sirlig håndskrift: „Meget tykke plader“.

most detailed. Niels Vagn Jensen's own system makes it possible to search for recordings by composer, artist, place, year, record company, and technical data. In two previous attempts at an index you get elaborate information about the various singers. Evidently, Vilhelm Herold was much treasured by the young schoolboy. Through the Danish singers and their repertory, the collection attests the performance practice and the reception of opera in Denmark of that time. Among the many labels in the collection you will find: Pathé, Gramophone-Company, Ltd., Gramophone Concert Record, Gramophone Monarch Record, Gramophone „Melba“ Record, Schallplatte „Grammophon“, Grammophon „Melba“ Schallplatte, Nordisk Polyphon Aktieselskab, Opera Disc Company, His Master's Voice, Concert Record „Gramophone“, La Voce del Padrone, and Zonophone Record.

Litteratur

Vagn Jensen, Niels: *Erindring om min bror af Henrik Vagn Jensen.*

[Danmark] 2006 · ISBN: 87-89724-12-7

Vagn Jensen, Niels: *Statist på Det Kongelige Teater – et tilbageblik.*

En beretning med tegninger af Henrik Vagn Jensen,

[Danmark] 2005 · ISBN: 87-89724-29-1

The Painter Niels Vagn Jensen's Opera collection

In spring 2006 The Danish Music Museum – Musikhistorisk Museum & The Carl Claudius Collection received a large collection of gramophone records, mostly 78-rpm, collected by the late Danish painter Niels Vagn Jensen (1939–1964). The collection is unique in the sense that it concentrates on opera music, that it is thoroughly described by Niels Vagn Jensen himself, and that it counts examples of very early and rare recordings. Furthermore, the numerous recordings give testimony of a particular musical interest within a certain group of the Danish art world and therefore obviously are a concern for The Danish Music Museum. The collection, including handwritten indices, is a donation from Niels Vagn Jensen's brother Henrik Vagn Jensen. The records and the archive material are accessible to the public in the museum library.

Niels Vagn Jensen died in a shipwreck in Greece in 1964. In the small publication, *Niels Vagn Jensen 1939–64. Erindring om min bror*, issued by Henrik Vagn Jensen and dedicated to the memory of Niels Vagn Jensen, the elder brother tells the story of a childhood with only little consciousness of art and music. However, an old gramophone with records soon captivated Niels with a fascination of opera and the record as a media. The father wanted academic careers for his three sons, but they all chose the artistic way of living. For Erik literature was calling, and for Henrik and Niels painting. In their student days at The Academy of Fine Arts, the two younger brothers worked as walk-on players at The Royal Theatre and became acquainted with many aspects of the world of art. Even though music was very important to Niels Vagn Jensen, his painting is concentrated on landscapes and portraits. However, it is obvious that music and painting are not mutually exclusive.

The collection of gramophone records covers the period from 1903 to the 1930'ies. The French label Pathé, with recordings of the baritone Titta Ruffo, is one of the curiosities along with the early recordings of Melba and Caruso. These records that belonged to Niels Vagn Jensen's father are the foundation of the collection and in the index marked as „father's“. The record index is the